

Zeer geachte en zeer gewenschte Toehoorders!

Sedert Zitelmann zijn beroemde oratie uitsprak over „Lücke im Recht” ¹⁾, is het vraagstuk van de leemten der wet steeds weer aan de orde gesteld en het voorwerp van min of meer diepgaande beschouwingen geworden ²⁾. Eigenlijk zijn hier, ook Zitelmann wees er op, twee kwesties in het geding. De eene betreft het wezen, de bestaan- of denkbaarheid der leemten in de wet. De tweede geldt de vraag: hoe dienen deze leemten te worden aangevuld? Het spreekt vanzelf, dat het eerste probleem ten aanzien van het op de tweede plaats genoemde de logische prioriteit heeft, het voor het denken eerdere is. Om te weten, hoe men leemten dient aan te vullen, moet klaarheid zijn verkregen over het bestaan, de denkbaarheid en het wezen der leemten. Dit is trouwens tevens een eisch der denkeconomie. Het zou toch kunnen blijken, dat leemten niet bestaan of denkbaar zijn; een onderzoek naar de wijze, waarop deze leemten zijn aan te vullen, ware dan ijdel. Maar ook hiervan afgezien, het leemteprobleem heeft zulk een principieele, fundamenteele beteekenis, dat geen rechtsgeleerde ontkomen kan aan den eisch zich van het standpunt, dat hier dient te worden ingenomen, rekenschap te geven.

Niet om mathematische bewijzen gaat het hier. Het vraagstuk van de leemten in de wet is niet met juridische gronden en bewijzen op te lossen; het ligt achter of boven de rechtsorde en hare wetenschap, is metagesetzlich, metajuridisch, is een probleem van onze rechtskundige wereldbeschouwing. Welnu, van het standpunt ten aanzien eener wereldbeschouwing legt men wel rekening en verantwoording af, men levert daarvoor echter geen „strengere” bewijzen, wijl dat onmogelijk is ³⁾.